

IZBOR LEGALNE FORME I FINANSIRANJE PREDUZETNIČKOG PODUHVATA

Prirodno matematički fakultet, Kragujevac

Studijski program: Osnovne akademske studije informatike

Predmet: Osnovi preduzetničkog menadžmenta

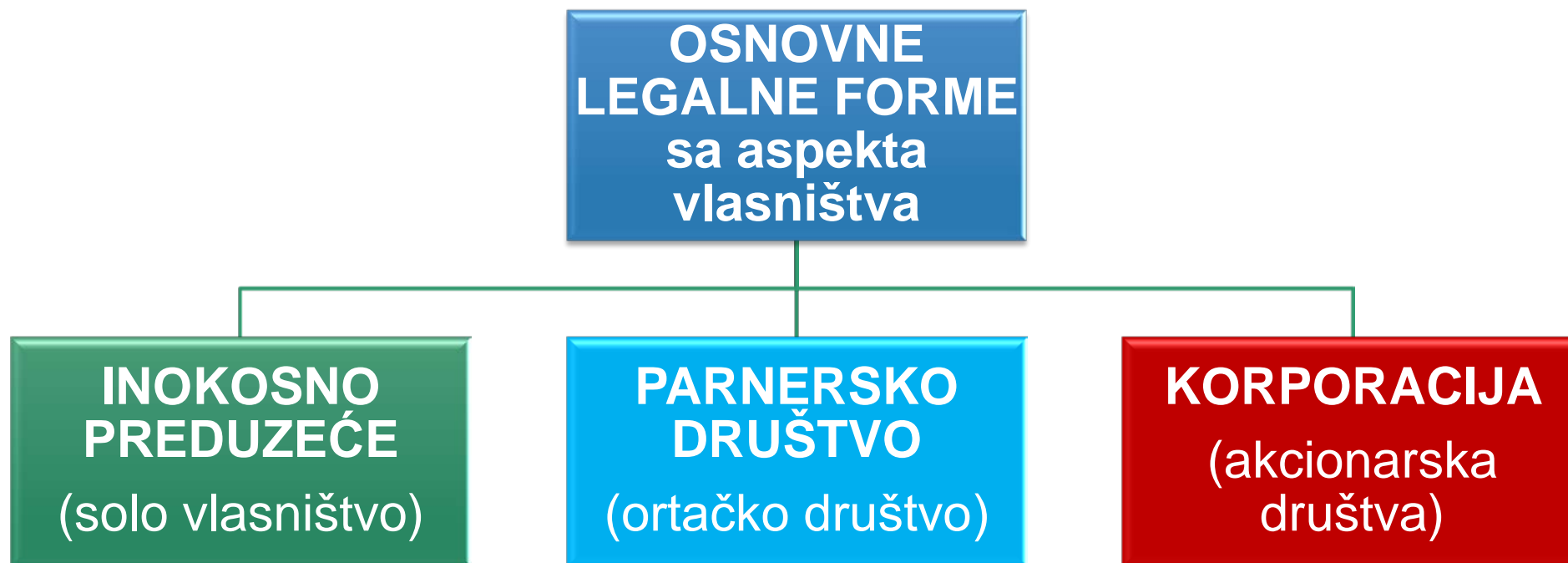
- ▶ Osnovne legalne forme
- ▶ Legalne forme biznisa u Srbiji
- ▶ Izvori kapitala za preduzetničke poduhvate
- ▶ Izbor izvora kapitala

Jedna od prvih odluka koju preduzetnik mora da donese kada startuje svoju firmu odnosi se na izbor njenog legalnog oblika sa aspekta vlasništva.

Izbor legalne forme biznisa nije nepovratni proces.

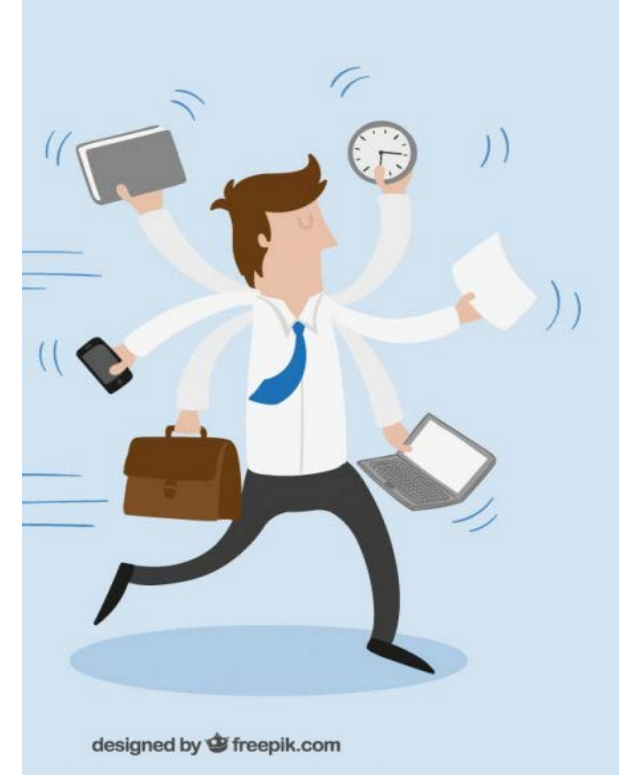
OSNOVNE LEGALNE FORME

Svaki od legalnih oblika biznisa ima svoje prednosti i nedostatke (oporezivanje, odgovornost, upravljanje, troškovi formiranja) i nijedan sam po sebi ne predstavlja najbolje rešenje.

INOKOSNO PREDUZEĆE

- ▶ Vlasnik je jedno lice, koje istovremeno upravlja poslovanjem.
- ▶ Karakteristično za start-up fazu preduzetničkog poduhvata zbog **lakoće osnivanja (brzo i sa niskim troškovima)**.
- ▶ Ostvareni profit pripada samo vlasniku i on ima autoritet da donosi odluke i kontroliše posao.
- ▶ Nedostaci:
  - ▶ rizik vezan za neuspešno poslovanje i pokrivanje nastalih dugova,
  - ▶ pribavljanja dodatnog kapitala za svoje razvojne potrebe,
  - ▶ ograničena i nedovoljna znanja i veštine za uspešno obavljanje svih menadžerskih, pa i tehničkih funkcija.

PARTNERSKA DRUŠTVA

- ▶ Partnerstvo je **asocijacija dve ili više osoba** koji deluju kao suvlasnici biznisa u cilju sticanja profita.
- ▶ Svaki od partnera učestvuje sa novcem, vlasništvom, radom, i svaki učestvuje u podeli profita, ali i eventualnih gubitaka.

▶ Prednosti:

- ▶ relativno jednostavno i jeftino osnivanje,
- ▶ objedinjavanje znanja i veština i podela odgovornosti,
- ▶ mogućnost privlačenja novih partnera,
- ▶ veća dostupnost investicionih fondova i kredita.

▶ Nedostaci:

- ▶ neograničena odgovornost najmanje jednog partnera,
- ▶ nemogućnost prodaje akcija,
- ▶ problemi vezani za kontinuitet u slučaju gubitka nekog od partnera,
- ▶ potencijalni konflikti između partnera.

TIPOVI PARTNERSKIH DRUŠTAVA

Dva tipa partnerskih društava su:

- ▶ **opšta (sa neograničenom odgovornošću)** - partneri ulaze sa delom novaca i sredstava i svaki od njih odgovara za ukupan dug preduzeća.
- ▶ **ograničena (sa ograničenom odgovornošću)** - odgovornost pojedinih partnera može da se ograniči. Jedan partner ima neograničenu odgovornost (odgovoran za sve obaveze preduzeća), dok ostali partneri imaju ograničenu odgovornost (ograničenu iznosom sredstava koja su uložili).

KORPORACIJE

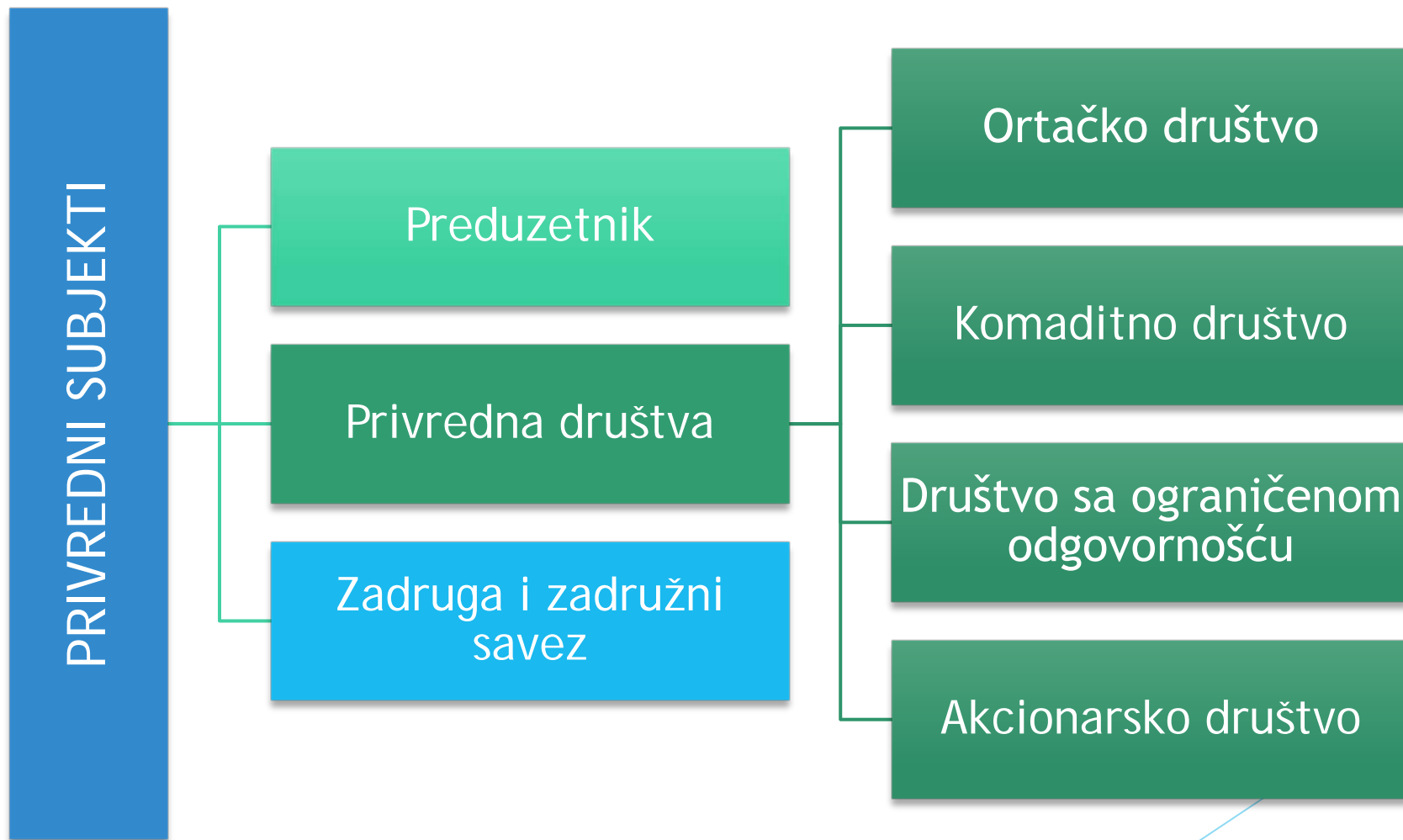
- ▶ Podela vlasništva na veći broj subjekata putem prodaje dela vlasništva, kroz posebne hartije od vrednosti koje se nazivaju deonicama ili akcijama.
- ▶ **Ključna prednost:** vlasnici deonica u korporaciji stiču individualni profit **bez individualne odgovornosti**. Nezavisno od toga koliki su dugovi korporacije, odgovornost vlasnika akcija je limitirana do iznosa njihovih investicija.
- ▶ Kod **zatvorenih korporacija** akcije su podeljene na manji broj lica, pa je odvojenost funkcije vlasništva od kontrole manje izražena. Broj vlasnika ograničen je na 75.
- ▶ **Otvorene korporacije** imaju akcije koje su podeljene na veliki broj vlasnika i kojima se može javno trgovati na berzama.

KORPORACIJE

- ▶ Prednosti korporacija predstavljaju:
  - ▶ ograničena odgovornost akcionara,
  - ▶ sposobnost privlačenja svih vrsta kapitala potrebnog za investicije,
  - ▶ mogućnost neograničenog trajanja i prenos vlasništva.
- ▶ Nedostaci korporacija su:
  - ▶ visoki troškovi i zametan proces formiranja,
  - ▶ dvostruko oporezivanje (na lokalnom i državnom nivou),
  - ▶ stroga zakonska regulativa i
  - ▶ potencijalni gubitak kontrole od strane osnivača.

LEGALNE FORME BIZNISA U SRBIJI

PREDUZETNIK

- ▶ Fizičko lice koje je registrovano i koje radi sticanja dobiti u vidu zanimanja obavlja sve zakonom dozvoljene delatnosti, *uključujući umetničke i stare zanate i poslove domaće radinosti*.
- ▶ Preduzetnik odgovara za sve obaveze iz obavljanja delatnosti celokupnom imovinom.

ORTAČKO DRUŠTVO

- ▶ Privredno društvo koje osnivaju dva ili više fizičkih i/ili pravnih lica **u svojstvu ortaka** i radi obavljanja određene delatnosti pod zajedničkim poslovnim imenom, **koje za svoje obaveze odgovara celokupnom svojom imovinom.**
- ▶ Uloga ortaka u ortačko društvo može biti u:
  - ▶ novcu,
  - ▶ stvarima i pravima,
  - ▶ radu ili
  - ▶ uslugama.
- ▶ Ulozi su jednake vrednosti.

KOMADITNO DRUŠTVO

LIMITED
PARTNERSHIP

- ▶ Privredno društvo koje osnivaju dva ili više fizičkih i/ili pravnih lica **u svojstvu ortaka**, radi obavljanja određene delatnosti, pod zajedničkim poslovnim imenom, **od kojih najmanje jedno lice odgovara neograničeno za njegove obaveze (komplementar), a najmanje jedno lice odgovara ograničeno do visine svog ugovorenog uloga (komanditor).**
- ▶ **Ulog komanditora** u komanditno društvo može biti novčani i nenovčani, uključujući i izvršeni rad i usluge u komanditnom društvu.

DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

- ▶ Privredno društvo koje osniva jedno ili više pravnih i/ili fizičkih lica (najviše 50), **u svojstvu članova društva**, radi obavljanja određene delatnosti pod zajedničkim poslovnim imenom.
- ▶ **Član društva odgovara** za obaveze društva **do iznosa uloga u imovinu društva**.
- ▶ Ako se broj članova društva poveća do 100 i taj broj održi u periodu dužem od godinu dana, društvo menja formu u formu zatvorenog akcionarskog društva.
- ▶ **Ulog u društvo** s ograničenom odgovornošću može biti novčani ili nenovčani, uključujući i izvršeni rad i pružene usluge društvu.
- ▶ Ulozi članova društva ne moraju biti jednake vrednosti.

AKCIONARSKO DRUŠTVO

- ▶ Privredno društvo koje osniva jedno ili više pravnih i/ili fizičkih lica **u svojstvu akcionara** radi obavljanja određene delatnosti, pod zajedničkim poslovnim imenom, **čiji je osnovni kapital utvrđen i podeljen na akcije.**
- ▶ **Akcionari odgovaraju** za obaveze društva **do iznosa ugovorenog uloga u imovinu društva.**
- ▶ **Ulog** u akcionarsko društvo u zamenu za izdavanje akcija može biti u novcu ili u stvarima i pravima, a **ne u radu i uslugama.**
- ▶ Ugovoreni ulogi koji se unose u novcu uplaćuju se do registracije društva i to najmanje 50% nominalne vrednosti upisanih akcija, a ostatak se uplaćuje u roku od dve godine od dana registracije društva.

© Can Stock Photo - csp4435431

AKCIONARSKO DRUŠTVO

- ▶ **Zatvoreno akcionarsko društvo** je društvo čije se akcije izdaju samo njegovim osnivačima ili ograničenom broju drugih lica i može imati najviše 100 akcionara.
- ▶ Ukoliko se ovaj broj poveća i održi duže od godinu dana, to društvo postaje otvoreno akcionarsko društvo.
- ▶ Zatvoreno društvo **ne može vršiti upis akcija javnom ponudom** niti na drugi način nuditi akcije javnim putem.
- ▶ **Otvoreno akcionarsko društvo** je društvo čiji osnivači u vreme njegovog osnivanja upute javni poziv za upis i uplatu akcija, javnom ponudom i prospektom u skladu sa Zakonom o privrednim društvima i Zakonom kojim se uređuje tržište hartija od vrednosti.

ZADRUGA

Oblik organizovanja fizičkih lica u kojoj oni, poslovanjem na zadružnim principima:

- ▶ dobrovoljnosti i solidarnosti,
- ▶ demokratije,
- ▶ ekonomskog učešća,
- ▶ jednakog prava upravljanja,
- ▶ samostalnosti,
- ▶ međuzadružne saradnje, **ostvaruju svoje ekonomske, socijalne i kulturne interese.**

Zadruga se osnivaju kao

- ▶ zemljoradničke – opšte i specijalizovane (žitarske, voćarske, vinogradarske, ratarske, stočarske, pčelarske, domaće radinosti i sl.),
- ▶ stambene,
- ▶ potrošačke,
- ▶ zanatske,
- ▶ zdravstvene,
- ▶ studentske,
- ▶ omladinske i učeničke,
- ▶ kao i druge vrste zadruga za obavljanje proizvodnje, prometa robe i vršenje usluga.

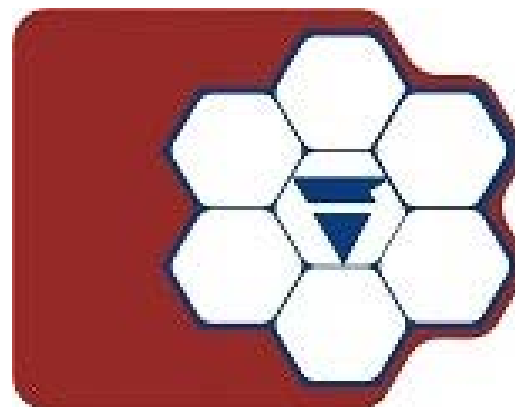

ZADRUŽNI SAVEZ

- ▶ Zadružni savez je samostalna interesna i stručno-poslovna organizacija, koja se osniva radi unapređenja delatnosti zadruga i zaštite njihovih zajedničkih interesa.
- ▶ Zadružni savez se osniva po vrstama zadruga i za određenu teritoriju, kao okružni za određeno područje i područje pokrajina.

Zadružni savez Vojvodine

Studentsko omladinski
zadružni savez Srbije

FINANSIRANJE PREDUZETNIČKOG PODUHVATA

1. Koliko je novca potrebno?
2. Gde mogu da nabavim novac?
3. Pod kojim uslovima se on dobija?

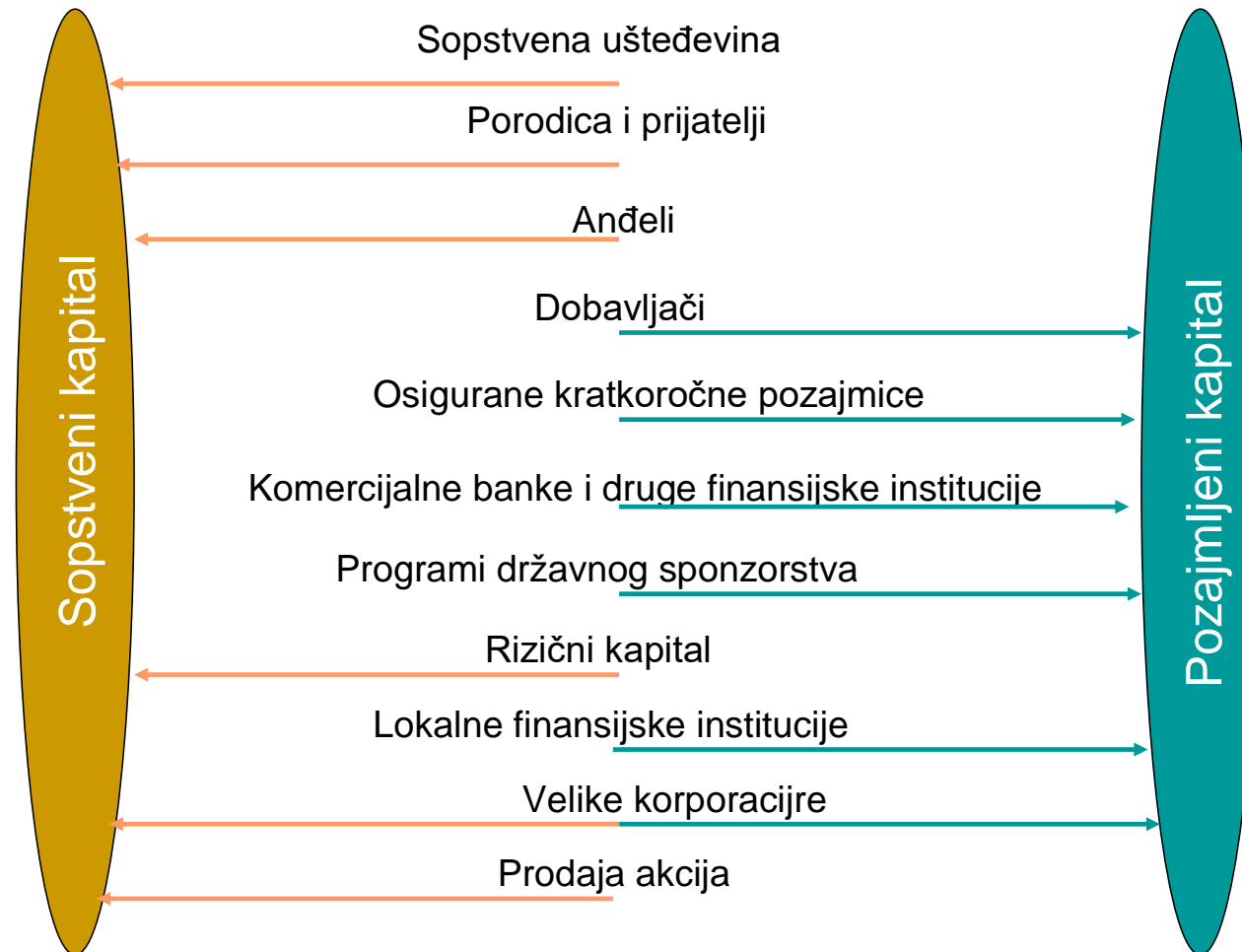
IZVORI KAPITALA ZA PREDUZETNIČKE PODUHVATE

Generalno postoje dva osnovna načina finansiranja biznisa:

- ▶ sopstveno finansiranje (*equity financing*) i
- ▶ finansiranje putem zaduživanja (*debt financing*).

Izvori finansiranja preduzetničkih poduhvata

Sopstveni kapital (*equity capital*)

- ▶ Lična uštedevina i kreditne kartice
- ▶ Članovi porodice i prijatelji
- ▶ Partneri
- ▶ Rizični kapital (*venture capital*)
- ▶ Biznis anđeli
- ▶ Prodaja paketa akcija
- ▶ Korporacijski rizični kapital

Lična ušteđevina i kreditne kartice

- ▶ Prvo mesto na kome preduzetnik treba da potraži novac za preduzetnički poduhvat je njegov sopstveni džep.
- ▶ “Što pre potražiš novac iz spoljašnjih izvora to ćeš pre biti prinuđen da predaš veći deo vlasništva svoje kompanije”.
- ▶ Investitori i davaoci zajma očekuju od preduzetnika da sopstveni novac ulože u *start-up* svog poduhvata.

Članovi porodice i prijatelji

- ▶ Pošto iscrpe sopstvena sredstva preduzetnici se po pravilu prvo obraćaju članovima porodice i prijateljima koji su voljni da investiraju.
- ▶ Često su članovi porodice i prijatelji mnogo strpljiviji od drugih eksternih investitora, ne mešaju se u odvijanje biznisa i očekuju povratak uložениh sredstava kada to bude moguće.

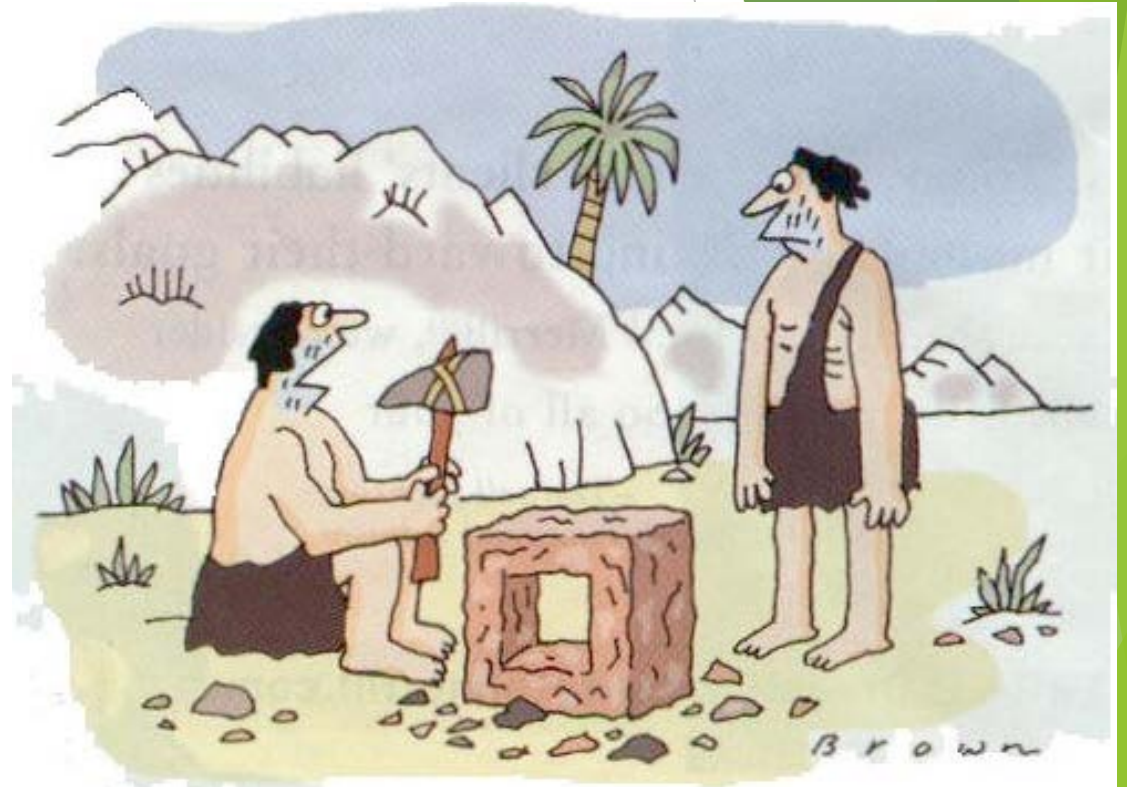
Partneri

- ▶ Pre nego što se odluči za partnerstvo, preduzetnik treba veoma ozbiljno da razmotri uticaj davanja nekome prava učešća u donošenju poslovnih odluka i podeli profita.
- ▶ Sa rastom ovakvog kapitala ozbiljno se ugrožava mogućnost preduzetnika da ima kontrolu nad realizacijom svoje poslovne ideje.

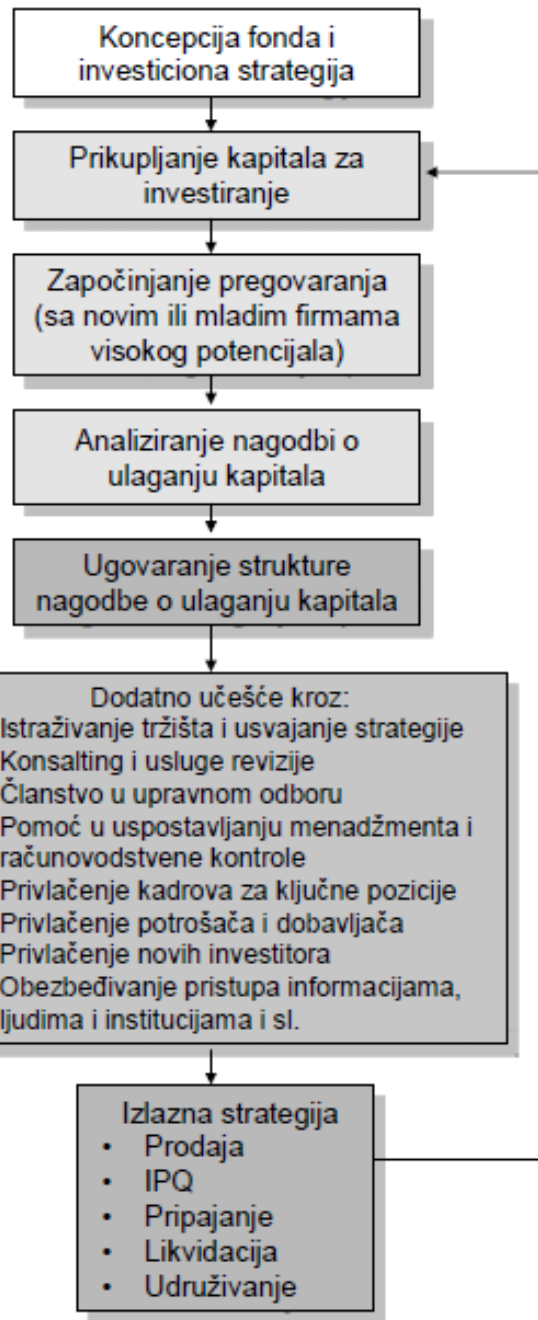
Rizični kapital (venture capital)

- ▶ Finansijski menadžeri koji prikupljaju kapital u fondove i upravljaju ulaganjima u obećavajuće biznis poduhvate u ime vlasnika prikupljenog kapitala.
- ▶ Venture-capital firme su partnerstva sa ograničenom odgovornošću u kojima se fond formira u toku fiksnog vremenskog perioda, koji tipično traje 10 godina.
- ▶ Obezbeđuju i pomoć u poslovanju, pronalaženju kvalitetnih kadrova za ključna radna mesta, pronalaženju kupaca i dobavljača, pomažu pri definisanju operativnog plana, formulisanju i implementaciji strategije i pripremi za izdavanje akcija.

"I call my invention 'The Wheel,' but so far I've been unable to attract any venture capital."

Tipično trajanje 5 do 10 godina

Biznis anđeli

- ▶ Bogati pojedinci koji svoj kapital investiraju u nove poduhvate.
- ▶ Tipični biznis anđeo investira 10 000 do 200 000 dolara u biznis na lokaciji bliskoj svom mestu prebivališta, u oblasti delatnosti koja mu je dobro poznata.
- ▶ Po svom bekgraundu oni se mogu klasifikovati u pet osnovnih grupa:
  - ▶ korporativni anđeli,
  - ▶ preduzetnički anđeli,
  - ▶ anđeli entuzijasti,
  - ▶ mikromenadžerski anđeli i
  - ▶ anđeli profesionalci.

Prodaja paketa akcija

- ▶ Javni status kompanije započinje kroz **proceduru inicijalne javne ponude** (*Initial public offering – IPO*), koja predstavlja **prvu javnu prodaju paketa akcija**.
- ▶ Kompanija ne može, po pravilu, postati javna sve dok ne dokaže da je sposobna da preživi i da ima sjajnu budućnost.
- ▶ **Akcije** su vlasničke hartije od vrednosti.
- ▶ Posedovanje akcije znači posedovanje dela kompanije proporcionalno učešću u kapitalu.
- ▶ **Dividenda**: deo profita korporacije koji se isplaćuje akcionarima.

Korporacijski rizični kapital

- ▶ Velike svetske kompanije investiraju u start-up kompanije.
- ▶ 30% celokupnih investicija dolaze iz korporacija.
- ▶ Start-up kompanije kroz ovaj vid saradnje ostvaruju i niz drugih koristi, kao što je:
  - ▶ tehničko iskustvo,
  - ▶ distribicioni kanali,
  - ▶ marketing *know-how* i
  - ▶ povezivanje sa važnim kupcima i dobavljačima.

Pozajmljeni kapital (*debt capital*)

- ▶ **Komercijalne banke**
- ▶ **Dobavljači**
- ▶ **Obveznice**

Komercijalne banke

- ▶ Komercijalne banke nisu bile prepoznavane kao izvor finansiranja start-up poduhvata.
- ▶ Postojala su dva razloga za to:
  - ▶ banke su protivnici rizika i
  - ▶ kreditiranje velikih i stabilnih firmi obezbeđuje veći profit.
- ▶ Banke su danas veoma česti investitori.
- ▶ Kredit može biti različito terminiran i u osnovi postoje dugoročni, srednjoročni i kratkoročni krediti.

"We can give you a 12% rate if you never withdraw it."

Dobavljači

- ▶ Jedan od jako zastupljenih načina finansijskog zaduživanja preduzetničkih poduhvata odnosi se na vid trgovačkih kredita, koji u stvari predstavljaju odloženo plaćanje.
- ▶ Ovi krediti se uzimaju od dobavljača robe bez kamate i na kratak rok (obično na 30 do 90 dana) na iznos robe koju kupuje preduzetnička firma.
- ▶ Proizvodna oprema se obično nabavlja na isti način sa nešto drugačijim uslovima.

Obveznice

- ▶ Emisija i prodaja obveznica je osnovni vid izvora dugoročnog kapitala korporacija koje posluju u uslovima tržišne privrede.
- ▶ **Obveznice** predstavljaju dužničke hartije od vrednosti.
- ▶ Obveznicom se njen izdavalac obavezuje da u roku dospeća plati kupcu (investitoru) pozajmljeni iznos glavnice sa kamatom.
- ▶ Ovaj vid finansiranja je dostupan samo velikim kompanijama.

IZBOR IZVORA KAPITALA

- ▶ **Sopstveni (*equity*) ili pozajmljeni (*debt*) kapital?**
- ▶ **Priroda preduzetničkog poduhvata i izbor tipa finansiranja**
- ▶ **Učešće pojedinih vidova finansiranja**

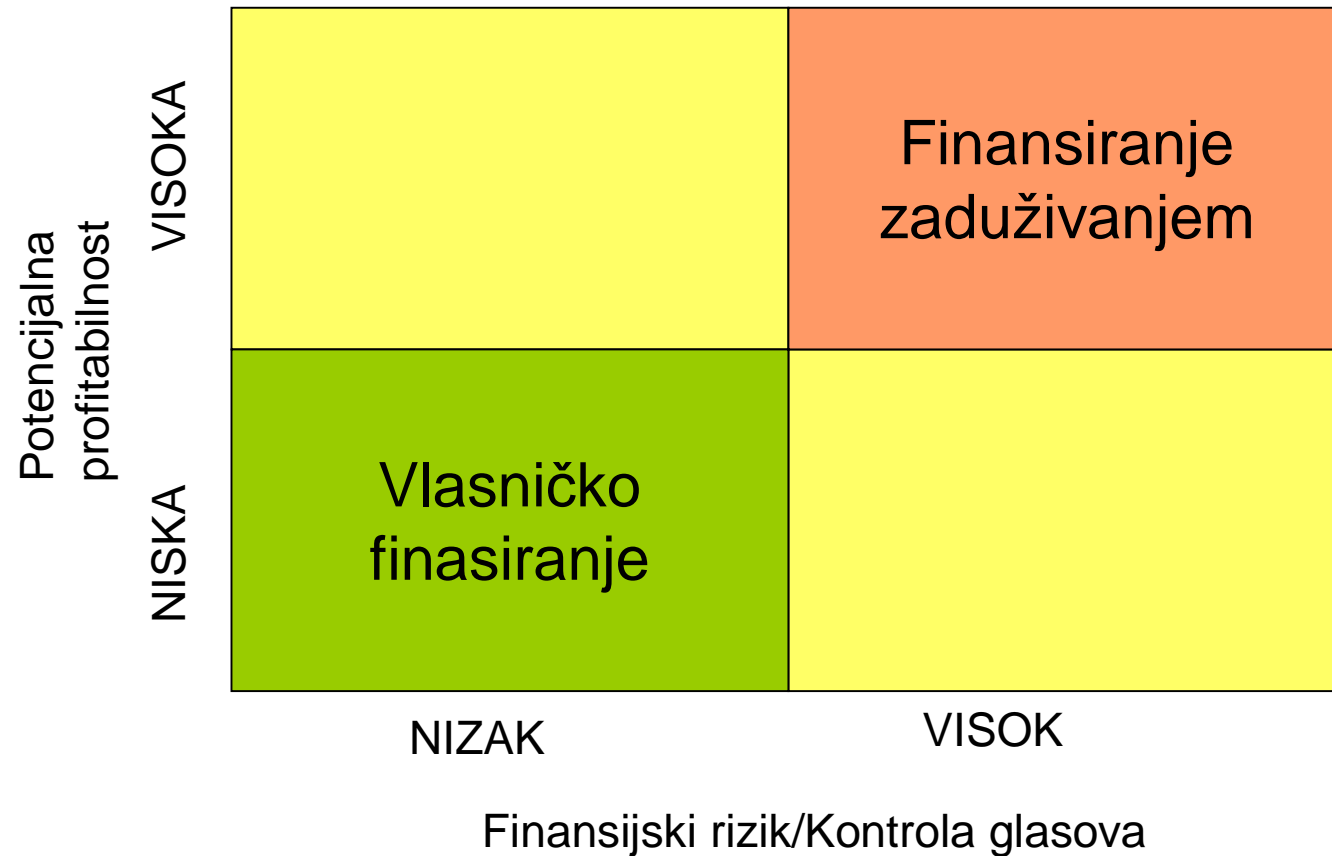

Sopstveni (*equity*) ili pozajmljeni (*debt*) kapital?

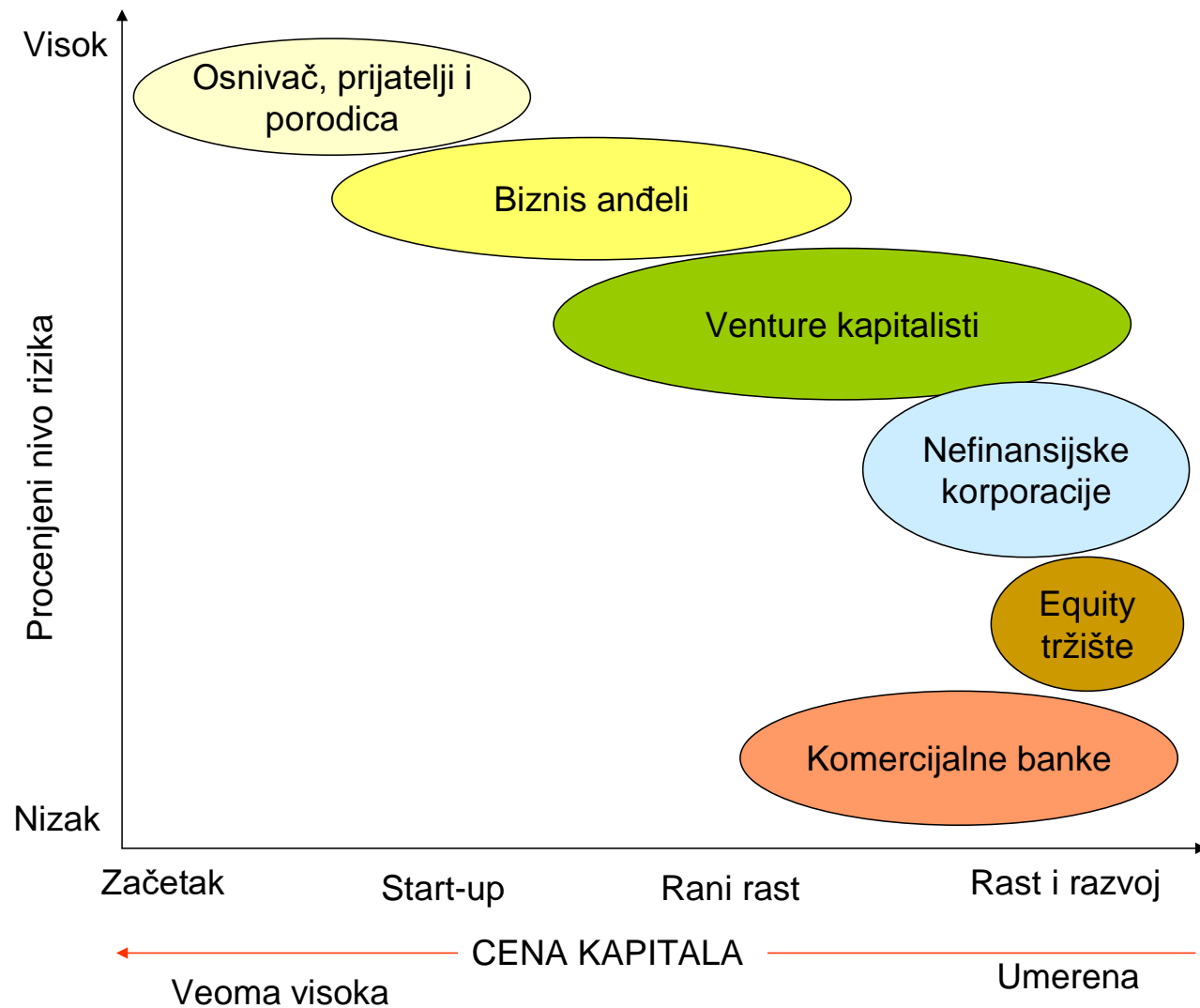
- ▶ Kao osnovni kriterijumi za izbor finansiranja mogu poslužiti:
  - ▶ potencijalna profitabilnost,
  - ▶ finansijski rizik i
  - ▶ kontrola nad glasovima (vlasnička kontrola).

Prednosti i nedostaci vlasničkog i dužničkog kapitala

Starost firme i potencijalni izvori finansiranja

Učešće pojedinih vidova finansiranja

Faza	Stanje poduhvata	Izvori kapitala	Upotreba kapitala
I	Preduzetnik ima ideju, nema biznis plan i nije osnovao kompaniju	Preduzetnik Prijatelji i porodica Biznis anđeli Korporacije	Pisanje biznis plana Formiranje kompanije
II	Preduzetnik je formirao legalni entitet, ima deo preduzetničkog tima i napisan biznis plan	Preduzetnik Prijatelji i porodica Biznis anđeli Venture kapitalisti Korporacije	Razvoj prototipa proizvoda Popunjavanje preduzetničkog tima Istraživanja tržišta
III	Preduzetnik ima organizovanu kompaniju, razvijen proizvod i završeno početno istraživanje tržišta	Preduzetnik Prijatelji i porodica Biznis anđeli Venture kapitalisti Korporacije	Inicijalna prodaja Uspostavljanje proizvodnje Kupovina osnovnih sredstava
IV	Preduzetnik ima proizvod čiju inicijalnu verziju prodaje, organizacija je uspostavljena i funkcioniše	Biznis anđeli Venture kapitalisti Dobavljači i kupci Korporacije	Proizvodnja Unapređenje proizvodnje i prodaje